

Overweging bij Daniël 3, 1- 18 zondag 3 juli 2022

Willem de Zwijgerkerk Amsterdam, 10.00
dienst waarin Gerrit Visser afscheid neemt als ouderling- kerkrentmeester

Inleiding ‘Waarover gaat het vanmorgen?’

Vandaag houd ik me niet aan het leesrooster.
Maar ik wil u wel een mooi verhaal vertellen;
één van de vele, vele mooie verhalen waar de bijbel vól van staat
en die zo zelden meer aan de orde komen.....
Zo’n goed -verteld verhaal met een duidelijke moraal of heldere boodschap
meestal nogal zwart-wit verteld
(mensen zijn heel slecht of juist heel goed)
met herhalingen en overdrijvingen,
alles om maar goed over te brengen waar het de verteller om gaat.

In het verhaal dat ik voor vanmorgen heb gekozen,
gaat het om standvastigheid in je geloof,
je principes, de uitgangspunten van waaruit je leeft...
Ik mis het zo vaak in de politiek, in onze maatschappij en directe leefomgeving:
er lijkt een soort principeloosheid te overheersen:
gemakkelijke keuzes gemaakt voor wat opportuun is,
wat *jou* het beste uitkomt, waar geen vragen over komen.

Ik was daarom echt verbaasd en ook geraakt! door onze minister
Christianne van der Wal die standvastig bleef
terwijl ze hard werd aangevallen!
Haar politieke tegenstander waarschuwde haar dat haar partij
zeker zou gaan verliezen door haar plannen voor het milieu.
Zij zei kalm dat ze daar geen boodschap aan had
omdat ze niet bij de kiezers in de gunst hoeft te staan
maar wel haar verantwoordelijkheid neemt
en standvastig blijft in wat nodig is voor ons land.
Het raakte mij in positieve zin omdat het zo begrijpelijk is
dat je *zwicht* voor tegenstand en voor het risico impopulair te zijn of te worden
- ik ken dat gevoel zelf ook -!
Natuurlijk *kost* het iets om aan je standpunt, je overtuiging, je geloof

vast te houden.

Het verhaal dat we gaan lezen staat in het bijbel boek *Daniël* en het speelt zich af zo'n 2600 jaar geleden in het land van Babylon, het Tweestromenland, dat we nu Irak noemen.

Het verhaal gaat over de drie vrienden van Daniël: Sadrach, Mesach en Abednego.

Die vrienden, net als Daniël, horen bij een groep mannen uit de elite van het Joodse volk dat door Nebukadnezar gedeporteerd was naar Babylonië nadat hij Jeruzalem had veroverd en verwoest....

Zij hebben, ook net als Daniël, een hoge en belangrijke positie gekregen aan het hof van Nebukadnezar, de heerser, dictator, in het toenmalig wereldrijk van de Babyloniërs die ook wel Chaldeeën genoemd worden.

Maar zij worden steeds bedreigd door intriges van andere (Babylonische) hovelingen die zich keren *tegen* deze Joodse mannen met hun andere godsdienst en hun andere gewoonten en gebruiken.... en waar kennen we dat van?!

Gerrit leest uit het boek Daniël hoofdstuk 3, 1- 18 (NBV21)

Overweging

Het is een spannend verhaal want de drie vrienden houden vol, zij buigen niet voor het beeld van de macht en het geweld.

En als straf worden zij in de vurige oven geworpen maar....., zo gaat het verhaal verder, dan is er iemand *bij* hen in dat vuur.

Een geheimzinnige vreemdeling in het vuur van de beproeving, een *vierde* man door wie het vuur hen geen kwaad doet.

Die man, hij ziet er uit als een godenzoon, is het een engel van God, die bij hen is om hen te bevrijden? Ja, heelhuids en ongeschonden komen de drie vrienden weer uit de oven.

Een mooi en spannend verhaal maar wel een verhaal waarbij je je vragen hebt.

Want *wat* nu wanneer je ontdekt hebt dat het in het leven vaak *niet* goed afloopt.

Hoe je leven in een crisis kan raken, hoe de hel over je kan losbarsten,

hoe je als in een vurige oven terecht kan komen.

Je kunt zo'n verhaal als van Sadrach, Mesach en Abednego als troostend ervaren, je kunt er iets van herkennen uit je eigen leven toen je merkte dat je dóór het vuur heen kwam..... maar het kan ook bitterheid oproepen, wanneer je ervaart dat je *ook* kunt verteren in dat vuur, dat je opbrandt, uitbrandt, dat er niets van je overblijft. Er is alleen maar eenzaamheid en god-verlatenheid en wat moet je dan met zo'n verhaal? Laten we *nog* een keer naar het verhaal luisteren en kijken welke relevantie het voor ons wellicht zou kunnen hebben....

Koning Nebukadnezar heeft van een *beeld* gedroomd en nu wil hij dat beeld in het echt. Want dat beeld dat is hij *zelf*, Nebukadnezar in zijn ver-beeld-ing! Het beeld moet helemaal van goud zijn en iedereen moet dat beeld kunnen zien, het torent boven alles uit. Iedereen moet het van verre al kunnen zien, iedereen, ook de gewone bevolking, de arme arbeiders die zich in het zweet moeten werken, opgejaagd door de zweep van de belastinginners om maar al dat geld op te kunnen brengen voor de koning en voor zijn lusthoven en paleizen en hangende tuinen en ja, ook voor dit gouden beeld..... En niet alleen moet iedereen het *zien*, iedereen moet er ook voor door de knieën, er voor neervallen en buigen. Want dat gouden beeld belichaamt *alles*: Nebukadnezar en zijn macht en zijn staat; het is totalitair, er is geen gebied dat niet aan zijn macht is onderworpen, ook de godsdienst niet.... En wee degene die niet gehoorzaamt, wie zich niet schikken wil naar deze absolute macht: voor hen worden de ovens al opgestookt, de vuurovens, de gasovens, het vuurpeloton. En het is de *angst* die de mensen tot gehoorzaamheid dwingt, het is de angst die deze samenleving in stand houdt; de angst voor martelingen en strafkampen. Ook dat komt ons helaas bekend voor van de totalitaire regimes van vandaag...

Het is een *oud* verhaal over Sadrach, Mesach en Abednego, het is al heel lang in omloop, maar het is steeds weer opgepakt door de Joden en later ook door de christenen, door alle mensen die onderdrukt worden, die gedwongen worden te buigen voor machten die de mens geen mens meer laten

zijn maar die van mensen angstige, onvrije wezens maken.....

Weet u, het bovenmaatse van dat reuzenbeeld en al de herhalingen en overdrijvingen in dit verhaal,

alles wijst op de grootheidswaan, de waanzin die hier gaande is.

Daarom moet je al die herhalingen ook niet overslaan of samenvatten, je moet ze juist herhalen en hardop lezen...

Al die nadrukkelijke herhalingen in dit verhaal wijzen ook op de *dwang*: iedereen *moet* komen, iedereen *moet* buigen:

alle stadhouders, gouverneurs, staatsraden, rechters, magistraten

en alle bestuurders van de provincies, oversten, landvoogden,

stadsraden, schatbewaarders, rechters, van alle volken, natiën en talen

(telkens weer die hele opsomming). En zij komen.

Maar, de stemming, *die* kun je natuurlijk niet bevelen;

de stemming, die moet *gemaakt* worden:

taptoe's en fanfare's, die begeleiden altijd het machtsvertoon,

de militaire parades

de hoorn en de fluit, de lier, de luit, de harp en de dubbelfluit

en andere instrumenten.....

Het schalt door Babylon zoals het geschald heeft en nog schalt

over de pleinen van de wereldsteden: in Moskou, in Peking en in Pyong Yang

zoals in de 30-iger en 40-iger jaren van de vorige eeuw in Berlijn....

Iedereen gaat 'met de muziek mee' en iedereen valt neer.

Behalve die drie: Sadrach, Mesach en Abednego.

Als de hoorn en de fluit, de lier, de luit, de harp en de dubbelfluit

en andere instrumenten hun geluid laten horen,

en als alle stadhouders, gouverneurs, staatsraden, rechters, magistraten

en alle bestuurders van de provincies, bijeenkomen om voor het beeld neer

te knielen en te buigen..... dan blijven *zij* staan.

Tegenover dat reuzenbeeld van de absolute aan waanzin grenzende macht,

dat beeld van de on- menselijkheid, staan die drie mannen als beelden van,

ja van wat? als beelden van de Levende God en:

als levende beelden van God.

Tegenover dat reuzenbeeld dat *Nebukadnezar* gemaakt heeft,

staan die mensen die *God* gemaakt heeft:

die drie mannen die geleerd hadden dat er maar één God is

en die is niet in een beeld vast te leggen en alleen als je die God dient,

dan dien je de mensen.

Tegenover dat reusachtige beeld van de *onmenselijkheid*

van het regime van Nebukadnezar,
staan zij daar als beelden voor de *menselijkheid* waar hun God voor staat.

{Hoe aangepast zij ook zijn aan die wereld van Babel waarin zij wonen en werken,
hoe Babylonisch hun namen Sadrach, Mesach en Abednego ook zijn,
zij *leven* vanuit dat wat hun eigen Joodse namen zeggen:
Hananja (de HEER is genadig) Misaël (wie is het die aan God behoort)
en Azarja (de HEER is helper)}.

De drie vrienden krijgen nog één kans, nog één keer de hoorn en de fluit,
de lier, de luit, de harp en de dubbelfluit en andere instrumenten,
maar, het hoeft van hen niet.

Op de arrogante vraag van Nebukadnezar wie zij wel denken dat zij zijn
en door welke God zij wel denken gered te kunnen worden,
antwoorden zij bijna even arrogant, in ieder geval zelfverzekerd:

" wij vinden het niet nodig u daar enig antwoord op te geven.

Want als de God, die wij vereren, in staat is ons te redden,

dan zal Hij ons uit de brandende vuuroven en uit uw macht bevrijden;

en, 'zo niet' ! weet dan, majesteit,

dat wij uw goden niet vereren noch buigen voor het gouden beeld dat u hebt
opgericht'.

Ik vind dat altijd weer zo indrukwekkend,

dat getuigenis van vertrouwen.... 'zo *niet*....'

'Zelfs indien niet...' zegt de oude vertaling....

'Zelfs indien niet', een stellige overtuiging, een vast vertrouwen

als tegenwicht tegen bitter cynisme

'dat er geen god is en dat je aan jezelf bent overgelaten'.

Indrukwekkend vind ik het: 'wij vertrouwen op Gods reddende hand',

zeggen die drie vrienden, 'maar ook als God het laat afweten,

is het voor ons geen reden om af te wijken van wat wij hebben leren zien

als het hoogste en het meest waardevolle wat er te bedenken is....

kome wat komt, wij kiezen ervoor om dit tot onze laatste snik overeind te houden,
wij zijn bereid ervoor te sterven.'

En, daarmee doet de *afloop* van het verhaal

er misschien niet eens zoveel meer toe.

Natuurlijk is het geweldig als een mens als door een wonder aan een wrede dood
ontkomt, maar voor het geloof, het onvoorwaardelijke geloof dat is doorgegeven
van Abraham op Izaäk op Jacob, op Rachel en haar kinderen, op Mozes, op David
op Davids Zoon, Jezus de Christus.

Voor hen die dat geloof, die overtuiging hebben,
maakt het dan niet zoveel meer uit:
dan kun je zeggen "in uw handen beveel ik mijn geest".

Hoe je ook over God denkt, welk beeld je ook van God hebt,
in dit verhaal wordt met 'trouw aan God' en met 'voor God door het vuur gaan'
heel concreet bedoeld: *niet* meedoen aan wat on-menselijk is
en on- menselijk *maakt*: dwang, angst aanjagen, het klein houden van mensen
je hoeft geen grote of belangrijke functie te hebben zoals de vrienden in ons
verhaal, het geldt overal waar mensen met elkaar verkeren.
Ook in je eigen kleinere omgeving.
Doe niet mee met wat on-menselijk is, wat mensen beschadigt,
maar waarborg het menselijke, het vriendelijke, koester het.

Trouw zijn aan God, standvastig blijven,
dat is meedoen aan wat mensen vrij maakt.

Dan vraag ik me nog wel af: wat heb je aan dit verhaal
als je het gevoel hebt dat je alleen in het vuur bent?
Als je die vierde man, die engel Gods niet ziet?

Zou het dan misschien iets zijn wat moeilijk is
of *niet* lukt als je alleen bent?
Is het dan iets waarvoor je met z'n tweeën of drieën moet zijn?
Is dat de betekenis van die 'vierde man'?
Ik moet nl. meteen denken aan wat Jezus zegt
'waar twee of drie bijeen zijn in mijn Naam, daar ben ik in jullie midden'
Dus, denk ik, dat je in een gemeenschap..... in de *gemeente*,
de kerkelijke gemeente, die vierde man pas leert zien?

Laten we *hier*, ook in deze gemeente elkaar eraan blijven herinneren,
- door altijd weer die oude verhalen te blijven doorgeven-
dat wij naar *Gods* beeld gemaakt zijn,
dat wij zó overeind blijven, standvastig kunnen zijn
dat we niet alleen zijn, elkaars 'vierde man' kunnen zijn,
als *engelen* elkaar nabij zijn.

Zo moge het zijn.